

Αυτογνωσία Εκπαιδευτικού

- Σαλτερής Νίκος,
δρ. Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας,
Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε. 70

Το περιεχόμενο της εισήγησης

- Η φιλοσοφική προσέγγιση της αυτογνωσίας
  - Η έννοια του εαυτού στη σύγχρονη βιβλιογραφία
  - Η σχέση αυτογνωσίας και αυτοπλάνης
  - Η αυτογνωσία του εκπαιδευτικού και ο επαγγελματικός εαυτός
  - Το σύγχρονο θεωρητικό υπόβαθρο της αυτογνωσίας του εκπαιδευτικού και το μοντέλο του αναστοχαστικού επαγγελματία
  - Ένα εισαγωγικό «μάθημα» σχετικά με την αυτογνωσία: «Η “κατασκευή” του εκπαιδευτικού»
  - Τεχνικές ανάπτυξης της αυτογνωσίας
  - Μια βιωματική άσκηση
-
- Είναι η εξατομίκευση της συνειδητότητας, που διευρύνεται παράλληλα με την αύξηση των εμπειριών της, σε όλο και πιο εκλεπτυσμένα, πολύπλοκα αλλά και συχνά εύθραυστα επίπεδα.
  - Οι Hilgrad και Atkinson καθορίζουν τέσσερις πλευρές του εαυτού: ενεργό υποκείμενο, συνέχεια, αυτοαντίληψη εξαρτώμενη από την αποδοχή του από τους άλλους, ενσάρκωση αξιών και στόχων
  - Ο Kidd ορίζει τέσσερις διαφορετικές περιοχές: ό,τι λέει και κάνει το υποκείμενο, συναισθήματα για συγκεκριμένες συμπεριφορές, ο τρόπος που οι άλλοι αντιλαμβάνονται το υποκείμενο που δρα, ο ιδανικός εαυτός
  - Ο Lovell ορίζει τρία στοιχεία: αυτοεικόνα, ιδανικό εαυτό και αυτοεκτίμηση.
  - Ο Jarvis (με βάση τον G.H.Mead) θεωρεί ότι ο εαυτός και ο νους είναι επίκτητα φαινόμενα που αναδύονται διαμέσου των διεργασιών μετατροπής της εμπειρίας σε γνώση, ικανότητες, στάσεις, αξίες, συναισθήματα και εν γένει πληροφορίες που αποθηκεύονται στον εγκέφαλο. Απ’ αυτό το “σώμα” τα άτομα αντλούν τη δυνατότητα να βρίσκουν νόημα στις καταστάσεις όπου εμπλέκονται και γενικότερα στις εμπειρίες τους.
  - Ίρβιν Γιάλομ: Είναι μια διάχυτη, επί μακρόν αίσθηση ταυτότητας (από μικρός ως σήμερα.
  - «Κέντρο» του εαυτού είναι ο εγκέφαλος. Αυτός συνδέεται άρρηκτα με ένα συγκεκριμένο σώμα. Άρα το σώμα, η κατάσταση, το στάδιο εξέλιξης αλλά και η ερμηνεία του από τον εγκέφαλο σχετίζεται απόλυτα με τον εαυτό κάθε υποκειμένου

Αυτογνωσία, αυτοπλάνη και κριτική ανασυγκρότηση

Γιατί και μια άλλη προσέγγιση της αυτογνωσίας

Οι αδυναμίες του ψυχολογικού μοντέλου της αυτογνωσίας:

Το υποκείμενο υπάρχει σε σχέση

- με τους άλλους,

- το κοινωνικό περιβάλλον,
- την εποχή,
- την κυρίαρχη ιδεολογία

Η αυτογνωσία δεν είναι παιχνίδι, «εσωτερικό» ταξίδι ή πολυτέλεια

Τελικός στόχος: Η κριτική ανασυγκρότηση του υποκειμένου.

“Δεν θα ανακαλύψουμε τον εαυτό μας σε δεν ξέρω ποιο καταφύγιο: θα τον ανακαλύψουμε στο δρόμο, στην πόλη, μέσα στο πλήθος, πράγμα ανάμεσα στα πράγματα, άνθρωπος ανάμεσα στους ανθρώπους»

Ζαν Πολ Σαρτρ «Είναι και Μηδέν»

Αυτογνωσία εκπαιδευτικού

Αυτογνωσία, επαγγελματική ανάπτυξη και αναστοχαστικότητα εκπαιδευτικού

- Η αυτογνωσία του εκπαιδευτικού συνδέει την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη σε ένα ενιαίο όλον, εφόσον αποτελεί συνειδητού χαρακτήρα σύνθεση την οποία επεξεργάζεται ο εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής του ζωής.
- Η επαγγελματική ανάπτυξη αποτελεί διαδικασία που οριοθετείται από επιμέρους αναπτυξιακές φάσεις (τεχνοκρατικός προσανατολισμός, κλινικός και στοχαστικός του επαγγελματικού εγώ). Οι φάσεις αυτές σχετίζονται και με τις φάσεις εξέλιξης της επαγγελματικής σταδιοδρομίας (φάση προσαρμογής (1-3), ένταξης (4-6), πειραματισμού (7-11), κρίσης (12-19), ωριμότητας (20-30), ψυχολογικής αποστασιοποίησης (30-35).
- Σε καμιά περίπτωση η σχέση αυτή δεν πρέπει να θεωρηθεί ευθύγραμμη.
- Σε κάθε περίπτωση η αυτογνωσία αποτελεί πορεία ανοικτού και διαρκούς χαρακτήρα που συνδέεται με τον αναστοχασμό.
- Η πορεία αυτή μπορεί να ενισχυθεί από συγκεκριμένες πολιτικές επιμόρφωσης, αφού πραγματοποιείται μόνο εντός συλλογικών πλαισίων.
Θεωρητικό υπόβαθρο αυτογνωσίας, όπως προσεγγίζεται ως έννοια από την παρούσα εισήγηση
- Η σύγχρονη θεωρητική θεμελίωση της αυτογνωσίας των εκπαιδευτικών μπορεί να στηριχτεί:
  1. Στην αρχαία ελληνική φιλοσοφική σκέψη
  - («Τι δε έρρεξα; Τι δε μοι δέον ουκ ετελέσθη;»)
  2. Στο έργο των πρωτοπόρων παιδαγωγών Dewey και Claparede (αρχή αποδοτικότητας)
  3. Στο έργο των Schon & Argyris, που είχαν στόχο την ανάδειξη της σπουδαιότητας του ρόλου του εκπαιδευτικού ως αναστοχασζόμενου επαγγελματία, ο οποίος αναλύει την καθημερινή πρακτική του ως κατάσταση πολύπλοκη, αβέβαια και μοναδική.
  4. Στις προσπάθειες της πραξεολογίας, η οποία υποδεικνύει την αναγκαιότητα εκπαίδευσης των επαγγελματιών σε σχέση με αυτό που πράττουν, καθώς και τις σχέσεις πρακτικής - θεωρίας.
  5. Στις επιστημολογικές αναζητήσεις που συνδέονται με θεωρητικά προβλήματα σχετικά με τις δυσκολίες ελέγχου της στιγμής ενέργειας,
  6. Στις γνώσεις που παρέχουν οι επιστήμες που μελετούν παράγοντες όπως: η

προσωπικότητα, τα συναισθήματα, η ορθολογική ανάλυση, η κοινωνική δράση των υποκειμένων, η ιδεολογία κ.ά., που συνεχώς υποδεικνύουν ότι ο εκπαιδευτικός δεν διαχωρίζεται από το επάγγελμά του, επειδή η εικόνα του Εγώ είναι ο καθρέφτης των «άλλων».

7. Στις θεωρητικές προσεγγίσεις της εξέλιξης του σχολείου (το σχολείο, ως ατελιέ μοναστήρι (Comenius), θέατρο, θεσμός, κομμάτι της πραγματικής δύσκολης ζωής) άρα και της εξέλιξης του διδασκαλικού επαγγέλματος .
8. Στις σύγχρονες αναλύσεις σχετικά με τα στάδια ανάπτυξης των εκπαιδευτικών (πέρα από όσες αναφέρθηκαν: σώζω το τομάρι μου, συγκεντρωμένος στην ύλη και την αξιολόγηση, αναστοχαστικός εκπαιδευτικός).
9. Στις σύγχρονες θεωρίες για τη συγκρότηση της προσωπικής εκπαιδευτικής θεωρίας, που αναφέρονται στους συνειδητούς και ασυνειδητούς όρους σχηματισμού της, τη βαρύτητα της κυρίαρχης και αντίπαλης (κατά εποχή) εκπαιδευτικής ιδεολογίας, τις προσπάθειες συνειδητοποίησης, κατανόησης και ανάλυσης των ασυνειδήτων όρων διαμόρφωσης των αντιλήψεων και πρακτικής των υποκειμένων.

Ξεκινώντας κάποιος οποιαδήποτε «δουλειά με τον εαυτό του» πρέπει να ξεπεράσει το αρχικό στάδιο αντιστάσεων

- Ο φιλόσοφος Gadamer υποστηρίζει ότι «για κάθε [καινούργια] εμπειρία που “επιβάλλεται στο άτομο” πρέπει να αναμένεται αρνητική στάση, διότι για να θελήσει το άτομο να συμμετάσχει στην εμπειρία, πρέπει να παραδεχθεί το γεγονός ότι οι δικές του δυνάμεις ή οι έως τότε εμπειρίες τους δεν επαρκούν (ή δεν είναι πλέον κατάλληλες)

Βιωματικό παιχνίδι, γιατί τα πολλά λόγια είναι.....

(Τοποθέτηση σε ρήσεις για την εκπαίδευση)

Ενδεικτικές ασκήσεις αυτογνωσίας εκπαιδευτικού

A. Από παρακάτω κλισέ που αναφέρονται σε διάφορες όψεις της εκπαίδευσης:

- επιλέξτε τρία που θεωρείτε ότι εκφράζουν και δικές σας απόψεις για την εκπαίδευση
  - επιλέξτε τρία που θεωρείτε ότι εκφράζουν ξεπερασμένες απόψεις ή δεν σας εκφράζουν καθόλου
  - Αν δεν σας εκφράζει κανένα, διατυπώστε τρεις θέσεις υπέρ και τρεις κατά της εκπαίδευσης και των δυνατοτήτων της ως θεσμού.
  - Αναλύοντάς τα, σχολιάστε γιατί τα επιλέξατε ή απορρίψατε
1. Αν νομίζετε ότι η εκπαίδευση είναι ακριβή δοκιμάστε την άγνοια (Μποκ Ντ. αμερικάνος εκπαιδευτικός).
  2. Στα μεγάλα κράτη η εκπαίδευση θα είναι πάντα μέτρια, για τον ίδιο λόγο που στις μεγάλες κουζίνες το φαγητό είναι συνήθως κακό (Νίτσε Φρ.).
  3. Εκπαίδευση είναι η διαδικασία αντικατάστασης ενός άδειου μυαλού με ένα ανοιχτό (Φορμπς Γ.)
  4. Εκπαίδευση είναι η προοδευτική ανακάλυψη της άγνοιάς μας (Ντουράντ Γ. αμερικάνος ιστορικός)
  5. Εκπαίδευση είναι ό,τι επιβιώνει όταν όλα όσα μάθαμε έχουν ξεχαστεί (Σκίνερ Φρ.)
  6. Η εκπαίδευση δημιούργησε έναν τεράστιο αριθμό ανθρώπων ικανών να διαβάζουν αλλά ανίκανων να ξέρουν τι αξίζει να διαβαστεί (Τρεβέλιαν Τζ. άγγλος ιστορικός)
  7. Δεν επέτρεψα ποτέ στο σχολείο να αναμειχθεί στην εκπαίδευσή μου (Τουέιν Μ.)
  8. Παράτησα το σχολείο στην Ε' τάξη εξαιτίας της πνευμονίας. Όχι γιατί είχα, αλλά γιατί δεν μπορούσα να τη συλλαβίσω (Αμερικάνος αστέρας της πυγμαχίας)
  9. Η πολυμάθεια δεν οξύνει τη νόηση (Ηράκλειτος)
  10. Λένε ότι είμαστε πιο μορφωμένοι από τη γενιά των πατεράδων μας. Αυτό που εννοούν είναι ότι πηγαίνουμε σχολείο περισσότερο. Δεν είναι το ίδιο πράγμα (Γέιτς Ρ., αμερικάνος συγγραφέας)
  11. Κάποιος που δεν έχει πάει ποτέ στο σχολείο ίσως να λήστευε ένα βαγόκι τρένου. Αν όμως είχε τελειώσει το πανεπιστήμιο, θα σήκωνε ολόκληρο τον σιδηρόδρομο (Ρούσβλετ Θ.)
  12. Αυτό που θέλουμε είναι να δούμε το παιδί να κυνηγά τη γνώση και όχι τη γνώση να κυνηγά το παιδί (Σο Μπέρναρτ)
  13. Ένα πανεπιστημιακό δίπλωμα δεν έβλαψε ποτέ κανέναν που ήταν πρόθυμος να μορφωθεί αφού το απέκτησε (Ανώνυμος)
  14. Πολλοί άνθρωποι σήμερα έχουν τίτλους Β.Α., Μ.Δ. ή Ph.D. Δυστυχώς όμως δεν έχουν Δ.Ο.Υ.Λ.Ε.Ι.Α.
  15. Εκείνος που ανοίγει την πόρτα ενός σχολείου κλείνει μια φυλακή (Ουγκό Β.)
  16. Το παράδειγμα ενός δασκάλου μπορεί να σώσει ή να καταστρέψει ένα παιδί (επιμορφούμενος Εκπαιδευτικός)
  17. Ο άνθρωπος γεννιέται με «δώρα». Η εκπαίδευση δεν κάνει τίποτε άλλο από να τα επιβεβαιώνει (Ανώνυμος)

18. Αν ένας άνθρωπος αδειάσει το πορτοφόλι του στο κεφάλι του, κανείς δεν μπορεί να του το πάρει. Η επένδυση στη γνώση αποδίδει πάντα τον καλύτερο τόκο (Φραγκλίνος Βεν.)
  19. Μόνη η παιδεία τελειοποιεί τα δώρα της φύσεως (Κοραΐς Αδ.)
  20. Ο καλός δάσκαλος είναι σαν το κερί: αναλώνεται προκειμένου να φωτίσει το δρόμο για τους άλλους (Ανώνυμος)
  21. Εκείνοι που γνωρίζουν πώς να σκεφτούν δεν χρειάζονται δασκάλους (Γκάντι Μ.)
  22. Εκείνος που αναλαμβάνει δάσκαλος του εαυτού του έχει ένα ηλίθιο για μαθητή (Γερμανική παροιμία)
  23. Η ταξική καταγωγή καθορίζει το εκπαιδευτικό μέλλον κάθε μαθητή. Το σχολείο επιβεβαιώνει αυτή την καθορισμένη πορεία. Οι δάσκαλοι μπορεί να κάνουν πολύ λίγα πράγματα (Επιμορφούμενος Εκπαιδευτικός)
  24. Μου επέτρεψαν να χτυπώ το κουδούνι επί πέντε λεπτά μέχρι ότου να συγκεντρωνόταν όλοι. Ήταν η απαρχή της εξουσίας (Αρτερ Τζ, άγγλος πολιτικός και συγγραφέας)
  25. Οι σύγχρονοι κυνικοί και σκεπτικιστές δεν βλέπουν τίποτε κακό στο να πληρώνουν εκείνους στους οποίους εναποθέτουν τα μυαλά των παιδιών τους με μικρότερο μισθό από αυτό που παίρνουν εκείνοι στους οποίους εμπιστεύονται τη φροντίδα των υδραυλικών τους (Κένεντι Τζ)
  26. Το μυστικό της διδασκαλίας είναι να φέρεσαι σαν να ήξερες όλη σου τη ζωή αυτό που έμαθες μόλις σήμερα το πρωί (Ανώνυμος)
  27. Υπάρχουν τρεις καλοί λόγοι για να γίνει κανείς εκπαιδευτικός: Ιούνιος, Ιούλιος Αύγουστος (Ανώνυμος)
- (Πηγή: BHMAGAZINO, Κατερίνα Κολιού)

Ερωτήσεις που μπορεί να συμβάλουν στην ανάλυση

Οι ερωτήσεις αυτές στηρίζονται σε μοντέλο που έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια της Δόμησης Παρέμβασης Αυτοδιαχείρισης κατά την γνωσιακή – συμπεριφοριστική πρακτική (στο: Καλαντζή – Αζίζι Α., Αυτογνωσία και Αυτοδιαχείριση, Ελληνικά Γράμματα, 2002, 214)

- Τι πέρασε από το μυαλό μου όταν διάβασα αυτή τη ρήση
- Την αποδέχομαι μόνο λογικά ή μου γεννά και συναισθήματα
- Αν ναι ποια είναι αυτά
- Πώς αισθάνθηκα
- Αν αυτή η ρήση έχει αξία, τι σημαίνει για μένα
- Πώς υλοποιείται στην καθημερινή μου πρακτική
- Πώς επηρέασε τις εκπαιδευτικές μου πρακτικές χθες και σήμερα, πώς θα συμβεί αυτό και αύριο
- (Αλλιώς) Ποια στοιχεία των πρακτικών μου, ενώ αποδέχομαι την ρήση αυτή έρχονται σε αντίθεση μ' αυτή και ποια φαίνεται ότι συμφωνούν
- Αν δεν με εκφράζει ή δεν έχει αξία για μένα, για ποιους λόγους συμβαίνει αυτό
- Αν η ρήση αυτή υλοποιηθεί ή αποκτήσει γενική ισχύει, ποιο θα είναι το καλύτερο και ποιο το χειρότερο πράγμα που θα συμβεί
- Ποια θέση μπορεί να έχουν άλλοι συνάδελφοι για τις ρήσεις που επέλεξα ή απέρριψα

- Γιατί αυτοί σκέφτονται με διαφορετικό τρόπο
- Ο τρόπος που σκέφτονται επηρεάζει τον τρόπο που διδάσκουν και γενικότερα τις εκπαιδευτικές τους πρακτικές
- Έχω κάποιες εικόνες, μνήμες ή συναισθήματα που συνδέονται με τις ρήσεις που επέλεξα ή απέρριψα και αν ποια είναι αυτά
- Αν δυσκολεύτηκες ή πραγματικά θεωρείς ότι είναι κουραστικό να απαντήσεις ή να σκεφτείς απλά όλα τα παραπάνω, πολύ περισσότερο αν ήσουν υποχρεωμένος να εργαστείς και μάλιστα γραπτώς για όλα αυτά, πώς λες να αισθάνονται οι μαθητές σου;

B. Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις και μελετήστε συνολικά τις απαντήσεις που δώσατε.

Επαναλάβετε την ίδια διαδικασία μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα (τρεις μήνες, ένα έτος, δύο κ.λ.π.).

- Γιατί και πώς έγινα δάσκαλος;
- Ποιος είναι ο καλύτερος ορισμός του δασκάλου και γιατί
- Ποια η κοινωνική μου καταγωγή και ποια η σχέση της με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού;
- Πώς αποδέχτηκε το οικογενειακό και φιλικό μου περιβάλλον την απόφασή μου
- Τι λένε για αυτή σήμερα
- Τι πιστεύω για την επαγγελματική μου εξέλιξη
- Είναι ικανοποιητικές οι αποδοχές μου και γιατί
- Ποιος ή ποιοι δάσκαλοί μου ήταν εξαιρετικοί
- Ποιος ή ποιοι δάσκαλοί μου ήταν απaráδεκτοι
- Ποια τα χαρακτηριστικά του εξαιρετικού δασκάλου
- Ποια τα χαρακτηριστικά του αποτυχημένου δασκάλου
- Ποιο συναίσθημα ένιωσα στην πρώτη μου επαφή με τάξη
- Ποια η μεγαλύτερη ευκολία που έχω ως δάσκαλος
- Ποια η μεγαλύτερη δυσκολία που έχω ως δάσκαλος
- Κάνω δύο στήλες. Στην πρώτη καταγράφω τα προτερήματα και στη δεύτερη τις αδυναμίες μου ως δάσκαλος.
- Σκέφτομαι τη σχέση τους
- Σκέφτομαι από πού προέρχονται οι αδυναμίες μου, τι μπορώ να κάνω για αυτές
- Από ποιους και τι βοήθεια μπορώ να ζητήσω
- Τι σημαίνει εκπαιδευτικός με πείρα
- Διαβάζω κατά καιρούς θεωρητικά κείμενα για την εκπαίδευση και τι είδους
- Ποια η σχέση θεωρητικών κειμένων και εκπαιδευτικής πρακτικής
- Ποια η σχέση μου με τη λογοτεχνία, το θέατρο, τον αθλητισμό, την κουλτούρα

- Πώς διασκεδάζω και ποια η σχέση της διασκέδασης με το επάγγελμά μου
- Ποια άλλα επαγγέλματα θα μπορούσε και θα ήθελα να κάνω
- Έχουν σχέση με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού και αν ναι σε ποια σημεία

Γ. Αναζητήστε ένα συνάδελφο και συμφωνείστε μαζί του να παρακολουθήσει μια διδασκαλία σας και εσείς μια δική του και στη συνέχεια να ανταλλάξετε απόψεις και κρίσεις, εξηγώντας ο ένας στον άλλο ποια σημεία θεωρείτε δυνατά και ποια αδύνατα σημεία

Δ. Βιντεοσκοπήστε μια διδασκαλία σας και παρακολουθείστε την σπίτι σας, μόνοι ή με συναδέλφους και φίλους

Ε. Μετά από μια κρίση στο σχολικό χώρο, που σας προκάλεσε έντονα θετικά ή αρνητικά συναισθήματα, περιγράψτε την στο σπίτι σας και αναλύστε τη δική σας στάση, τις πηγές της, καθώς και αυτή των εμπλεκομένων. Μη λησμονήσετε να επισημάνετε τα σημεία εκείνα που προκάλεσαν τη ρήξη.

Σαλτερής Ν.

Δρ. Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας
Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε. 70

Αυτογνωσία Εκπαιδευτικού

Από την εκπαιδευτική θεωρία στην εκπαιδευτική πρακτική

Αυτογνωσία = Η γνώση του εγώ, του εαυτού (διαθέσεων, ικανοτήτων, αδυναμιών, λαθών, αντιλήψεων, επιλογών και στάσεων)

Η φιλοσοφική προσέγγιση: «Εδιζήσάμην εμεωυτόν» **Ηράκλειτος, *Περί φύσεως*** (έγραφα βαθιά μέσα μου εξέτασα τον εαυτό μου. Αρχαιότερη γραπτά διατυπωμένη έκφραση της αυτογνωσίας) και το γνώθι σαυτόν (Ο Πυθαγόρας ισχυρίζεται ότι πρώτος αναφέρθηκε σε αυτό ο Θαλής, ο Μιλήσιος κατ' άλλους ο Χείλων ο Λακεδαίμων). Ο Σωκράτης θεωρούσε την αυτογνωσία προϋπόθεση κάθε αρετής. Πρόκειται για ηθική και γνωσιολογική αυτογνωσία (γνωρίζω αυτό που κάνω και έχω συνείδηση μέχρι πού φτάνει η γνώση μου), όχι σφαιρική γνώση πολύπλευρη αυτογνωσία ικανοτήτων, χαρακτήρα και προσωπικότητας. Η γνώση δίνει αξία στην πράξη, στον ίδιο και οδηγεί στην αρετή, δηλαδή στη γνώση ως επίγνωση των γνωστικών μας ορίων και κατά επέκταση της άγνοιάς μας. Η αυτογνωσία ίδιον του ανθρώπινου λογικού όντος. Η αυτογνωσία ως αρχή της ανθρώπινης σοφίας (Kant).

Η ανακάλυψη του ασυνείδητου και επανεμφάνιση του όρου στην ψυχολογία του βάρθους με διαφορετικό περιεχόμενο: όποιος αναλύει τους άλλους οφείλει να έχει ξεκινήσει (και ολοκληρώσει) την αυτοανάλυσή του. Το κρυφτούλι με το βαθύτερο εαυτό στα βάθη του ασυνείδητου. Η προσωπική αυτοκριτική και αυτοεξέταση δεν αρκεί. Η ανάγκη του αναλυτή.

Η εξέχουσα θέση της αυτογνωσίας στη σύγχρονη ψυχολογία. Ο εξέχων ρόλος της επισκόπησης της προσωπικής μας ζωής. Η σχέση εξωτερικών σχέσεων και εσωτερικών καταστάσεων, η κατανόηση της προσωπικής ανάπτυξης. Η εκτίμηση της πνευματικής και διανοητικής ύπαρξης. Η πιθανότητα λάθους, η συγκρότηση ενός λαθεμένου αυτο-ειδώλου. Αυτογνωσία και αυτοπλάνη

Η χρήση των όρων: αυτοεκτίμηση, αυτοεικόνα, αυτοαντίληψη και **μεταγνώση** αντί του όρου αυτογνωσία.

Οι αδυναμίες του ψυχολογικού μοντέλου της αυτογνωσίας Το υποκείμενο και οι άλλοι Το υποκείμενο και το κοινωνικό περιβάλλον Το υποκείμενο και η εποχή Το υποκείμενο κι η κυρίαρχη ιδεολογία Η ανασυγκρότηση του υποκειμένου.

Η συγκρότηση του Εκπαιδευτικού

A) Θεσμοί εκπαίδευσης και ο Εκπαιδευτικός

1.1. Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση ως θεωρητική και εν μέρει πρακτική κατάρτιση – εισαγωγή στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού.

1.2. Το πρόβλημα της δομής των πανεπιστημιακών σπουδών. Ιστορική πορεία, θεσμικές αλλαγές, η πρώτη «ταυτότητα» του δασκάλου. Το παράδειγμα των Παιδαγωγικών Ακαδημιών.

1.3. Το άλλο ζήτημα της σχέσης επιστήμης και άσκησης επιστημονικού επαγγέλματος. Η επισήμανση του χάσματος (οι συγγενείς περιπτώσεις άλλων επαγγεμάτων)

1.4. Οι προϋπάρχουσες αντιλήψεις (τι είναι και πως πρέπει να είναι το σχολείο, σε τι εξυπηρετεί, ποιον, για ποιο λόγο)

1.5. Οι προϋπάρχουσες εμπειρίες (η προσωπική εκπαιδευτική διαδρομή, οι δάσκαλοι ως θετικά και αρνητικά πρότυπα, η θέση του υποκειμένου στη σχολική ομάδα)

1.6. Το σύστημα εισαγωγής στο επάγγελμα (αυτόματα, εξετάσεις, άλλο ίδρυμα)

B) Το κοινωνικό πλαίσιο και ο Εκπαιδευτικός

2.1. Η περιρρέουσα ατμόσφαιρα και η κυρίαρχη ιδεολογία της εποχής

2.2. Το οικογενειακό σύστημα αξιών και σχέση με την περιρρέουσα ατμόσφαιρα και την κυρίαρχη ιδεολογία της εποχής

2.3. Η κοινωνική καταγωγή του δασκάλου (συμπεράσματα από τη διερεύνηση της ταξικής καταγωγής των εκπαιδευτικών)

2.4. Ο κυρίαρχος οικογενειακός παιδαγωγικός κώδικας (η διδασκαλία του B. Berstein).

2.5. Η σχέση της ταξικής καταγωγής των εκπαιδευτικών με το κυρίαρχο ιδεολογικό πλαίσιο της εποχής (ο εκπαιδευτικός και το εκπαιδευτικό κίνημα) 2.6. Η σχέση της κοινωνικής καταγωγής και των παιδαγωγικών κωδίκων (κοινωνικές τάξεις και γλώσσα)

2.7. Ο ρόλος των τυχαίων συναντήσεων (οι φίλοι, οι σημαντικοί άλλοι)

Γ) Η προσωπική ιστορία του Υποκειμένου πριν επιλέξει το επάγγελμα του Εκπαιδευτικού

3.1. Η σχέση με τη μητέρα ως πρώτη δασκάλα (η μαμά roule, η μητέρα ευνούχος, η ανεκτική και αυταρχική μητέρα)

3.2. Ο πατέρας και το πρότυπο εξουσίας [από ποια πηγή αντλείται το κύρος; α) από αγάπη, αφοσίωση και προσφορά, β) από την κατοχή εξειδικευμένης γνώσης, γ) από την κατοχή θέσης στο σύστημα, δ) από τη δυνατότητα απονομής ποινών και αμοιβών. Η κλίση προς το αυταρχικό, συμμετοχικό ή ελευθεριάζον μοντέλο εξουσίας (Ματσαγκούρας)

3.3. Ο ρόλος που κατείχε στην ομάδα συνομηλίκων

3.4. Οι στάσεις, τα γούστα και οι νευρώσεις

3.5. Η στάση απέναντι στο σώμα, τη γνώση και την τέχνη

3.6. Η σχέση με την αυτοεικόνα του (αυτοεκτίμηση)

3.7. Ανάπτυξη ικανότητας λήψης και εκπομπής μηνυμάτων. Ανάπτυξη ενσυναίσθησης

3.8. Η διαπροσωπική επικοινωνία – διαπροσωπικές σχέσεις (θετικές σχέσεις με μαθητές και συναδέλφους)

Η αυτογνωσία του εκπαιδευτικού

A) Το θεωρητικό πλαίσιο

1.1. Οι πρώτες προσπάθειες (Dewey) και οι συμβολές (Vigotsky)

1.2 Η συστηματοποίηση των προσπαθειών (Schon – Argyris - Perrenaud). Στόχος: ο αναστοχασμός της καθημερινής πρακτικής ως κατάσταση πολύπλοκη, αβέβαια και μοναδική. Ο όρος πραξολογία. Ο Bourdieu και η έννοια του habitus.

1.3. Σημαντικά θεωρητικά προβλήματα. Οι δυσκολίες ελέγχου της στιγμής ενέργειας. Η αναδρομικότητα της πράξης αναδόμησης.

1.4. Οι παράγοντες: προσωπικότητα, συναισθήματα, ορθολογική ανάλυση, γνώση πλαισίου, γνώση αντικειμένου- αντικειμένων. Ο εκπαιδευτικός δεν διαχωρίζεται από το επάγγελμά του. Η εικόνα του Εγώ. Ο καθρέφτης των «άλλων»

1.5. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις του σχολείου: Το σχολείο, ως ατελιέ μοναστήρι (Commenius), θέατρο, θεσμός, κομμάτι της πραγματικής δύσκολης ζωής.

1.6. Στόχος: Ο εκπαιδευτικός, από λειτουργός σκεπτόμενος (αναστοχαζόμενος) επαγγελματίας

1.7. Η συγκρότηση της προσωπικής εκπαιδευτικής θεωρίας. Γνωστοί και ασυνείδητοι όροι. Ο όρος της εκπαιδευτικής ιδεολογίας. Η προσπάθεια συνειδητοποίησης των ασυνείδητων όρων.

B) Οι τεχνικές ανασυγκρότησης του εκπαιδευτικού

2.1. Στόχος: η κριτική θεώρηση. Όχι μόνο θεωρητικό περιεχόμενο, αλλά ηθικό, πρακτικό και εντέλει χειραφετητικό.

2.2. Πρακτικές προσεγγίσεις ανασυγκρότησης. Όψεις: διηγηματική (περιγράφει και αξιολογεί), αυτοβιογραφική, αμφίδρομη (περιβάλλον και επιδράσεις), δυναμική (χαρακτηριστικά), δομιστική (επεξεργασία – επεξήγηση πράξεων, ιδεών, καταστάσεων). Τεχνικές: γραφή, ερωτηματολόγια, βιντεοσκόπηση, παρατήρηση, συνεντεύξεις, επανεγγραφή από μια άλλη οπτική μιας κατάστασης ή διδασκαλίας (π.χ. του μαθητή).

2.3. Η βελτίωση της πράξης. Η επανεξέταση αποφάσεων (διαπραγμάτευση). Σκέψεις επί των αρχών (εκλεπτυσμένοι κατανόηση της πράξης). Αντίληψη ταυτότητας (επα- ανακάλυψη επαγγελματικής ταυτότητας).

2.4. Ενσωμάτωση στάσης αναστοχασμού της πρακτικής μερικά χρόνια μετά την είσοδο στο επάγγελμα. Η πείρα μπορεί να είναι και η επανάληψη των λαθών μας.

2.5. Συγκεκριμένο πρόγραμμα επιμόρφωσης σε περιοδική βάση και διαφορετικά περιεχόμενα και στοχεύσεις